

ОСОБЛИВОСТІ ДІАГНОСТИКИ МОНОГАЛУЗЕВИХ МІСТ НА ОСНОВІ КЛАСТЕРНОГО ПІДХОДУ

Сьогодні роль кластерних утворень досліджується майже у всьому світі. Особливу увагу приділяють внеску держави, як одного з учасників кластерних об'єднань, у розвиток відносин між його учасниками. Кластери розглядаються на різних рівнях: мікро-, мезо-, макрорівні. У роботі хотілося б приділити увагу кластерним об'єднанням на рівні територіальних утворень, а саме на рівні моногалузевих міст України.

В Україні нині нараховується більш ніж 100 міст з моногалузевою структурою економіки. Найбільшу частку з них посідають індустріальні міста (майже 90%). Це міста, де основною галуззю економіки міста є вугледобування, обробна промисловість, видобуток рудної та нерудної сировини, енергетика, хімічна й нафтопереробна промисловість. Найбільш кризовий стан мають міста – центри вугледобування. Це пов'язано з проблемами у розвитку самих вугільних підприємств. Беручи до уваги збитковість цих підприємств, необхідно докорінно перебудувати функціонування цієї галузі, що передбачається програмами її розвитку.

Розвиток промислових міст з моногалузевою економікою в майже всіх регіонах України потребує розробки спеціальної довгострокової стратегії. Одним з найважливіших елементів такої стратегії є організація внутрішнього регіонально-галузевого комплексу промислового регіону – *кластера групи міст* з моногалузевою економікою з метою об'єднання місцевих органів влади у взаємозв'язку з приватними підприємствами, в рамках реалізації концепції «державно-приватного партнерства» для проведення загальної трансформаційної політики з таких напрямків: промислової взаємодії у підвищенні потенціалів містоутворюючих підприємств, розширення коопераційних зв'язків, здійснення спільних маркетингових досліджень, об'єднання ресурсів для фінансування елементів інфраструктури території міст з моногалузевою економікою, об'єднання економіко-екологічних ресурсів для рішення техногенних проблем міст та в цілому регіону.

Для визначення можливостей впровадження кластерних утворень на основі моногалузевих міст автором пропонується методичний підхід до виконання SWOT-аналізу міст з моногалузевою структурою економіки (рис. 1). На наш погляд, цей метод має комплексний підхід і дозволяє оцінити можливості та загрози для створення кластеру і на їхній основі віднайти бар'єри та потенціал для створення кластеру моногалузевих міст. На основі проведення SWOT-аналізу робиться висновок про те, чи можливе взагалі створення кластерного об'єднання на обраних територіях. Основною загрозою сьогодні для створення таких кластерів у старопромислових регіонах є наявність збанкрутілих чи низько рентабельних підприємств із значно зношеним обладнанням. Це в основному вугільні підприємства, які є містоутворюючими в тих містах, де вони розташовані. Не дивлячись на підтримку з боку держави, без вливання великої кількості фінансових коштів не можливий подальший їх ефективний розвиток. Кластерні утворення надають нові можливості для розвитку таких підприємств, у тому числі і підвищення можливості фінансування їхньої діяльності.

Як видно з рис. 1, загроз набагато більше ніж можливостей для створення кластерів, так як і бар'єрів ніж потенціалу. Та нині, не дивлячись на таку ситуацію, потрібно досить ретельно вивчити всі «за» і «проти», довести до приватних структур майбутню комерційну привабливість, а також ті привілеї, які мають підприємства об'єднавшись у кластер. Одним з можливих шляхів вирішення проблем створення кластерів на територіях моногалузевих міст можуть бути пільгові інвестиційні проекти, які дозволять інвесторам безпечно та гарантовано отримувати дохід від діяльності кластеру у перспективі.

Рис.1 – SWOT-аналіз впровадження промислових кластерних систем серед базових підприємств промислових міст з моногалузевою економікою в рамках регіону

Кластерний підхід не є симбіозом різноманітних технологічних винаходів, а системою поширення нових знань, орієнтованою на створення умов для ефективної взаємодії різних господарюючих суб'єктів і стимулювання нових бізнес-утворень, які підтримують інновації – стійкі і динамічні конкурентні переваги високого порядку. Специфічною особливістю кластерного підходу є неформальне інституційне середовище, що визначає масштаби та динаміку процесу формування локальних виробничих, комунікаційних та соціальних мереж, в тому числі, в умовах моногалузових міст.

Сьогодні в Україні є приклади зі створення кластерів. Так, наприклад, у 2009 році відбулись заходи з формування ряду національних інноваційних кластерів, зокрема кластерів «Нові машини», «Біотехнології», «Нові матеріали», «Нові продукти харчування». Було підписано меморандум про створення національного інноваційного кластеру «Транзитний потенціал України». У м. Донецьк було створено Міжнародний Екологічний фонд, який буде керівним органом національного інноваційного кластеру «Екологія та нові технології природокористування» [1, с.447].

В багатьох країнах світу практика впровадження кластерних структур доводить ефективність цього процесу. Серед переваг кластерних утворень слід зазначити: полегшення доступу до капіталу; підвищення продуктивності виробництва за рахунок взаємного обміну між різними учасниками кластеру; можливість доступу до вільного потоку інформації всередині кластерних утворень; можливість доступу до необхідних бізнес-послуг, інновацій, «ноу-хау», спеціалізованого обладнання, персоналу, транспортних засобів та інших факторів виробництва; можливість застосування більш гнучкої цінової політики між учасниками кластерного об'єднання, що викликано високим ступенем довіри всередині кластерів.

Окрім перелічених вище, додаються переваги кластерних утворень для регіону в цілому та для міст з моногалузевою економікою окремо. Основні з них: переваги у соціальній сфері, економіці та політиці. Кластерні утворення дозволяють як компаніям, так і владі більш ефективно та раціонально використовувати ресурси, які вони мають у розпорядженні.

Луніна, В.Ю. Особливості діагностики моногалузевих міст на основі кластерного підходу [Текст] / В.Ю. Луніна // Маркетинг інновацій і інновації у маркетингу : збірник тез доповідей VII Міжнародної науково-практичної конференції, 26-28 вересня 2013 р. / Відп. за вип. Ю.М. Гладенко. - Суми : ТОВ "ДД "Папірус", 2013. - С. 175-178.